

Kliima

Maa ilmarekordid

Autorendifirmad nõuavad klientidelt allkirjaga kinnitust, et nad ei sõida ajavahemikul juunist augustini Surmaorgu, sest mobiilside puudumine ja rekordkõrged temperatuurid muudavad selle läbimise eluohtlikuks. See foto on tehtud aprillis

Klimatoloogias käsitletakse nii rekordeid kui ka nn norme (pikaajalised, vähemalt 30-aastase ajavahemiku kohta arvutatud keskmised näitajad). Muidugi pakuvad igal elualal rohkem põnevust rekordid.

Ain Kallis

Mis tunne oleks lugeda sellist uudist: „Kergejõustikuliidu arvutustest selgus, et aastail 1981–2010 oli Eestis meeste 100 meetri jooksu keskmine tulemus 11,3 sekundit, kettaheites aga 56,71 meetrit“. Kõlab huvitavalt, kuid üpris mõttetu.

Spordirekordid tekitavad huvi paljudes, ent ilmarekorditest sõltub sadade tuhandete elanike elu- ja heaolu. Ilmataadi uue saju- või mis veel hullem – pakaserekordi püstitus ei jäta ju kedagi külmaks.

Nii nagu spordirekordeid kontrollitakse ka kliimarekordeid väga hoolsalt ning osa praagitakse välja. Näiteks 2007. aastal teatati Indiast, et maailma kõige märjemas nurgas Cherrapunjis püstitati uueks ööpäe-

vase vihmajärgu rekordiks 1840 mm. Alles pärast rahvusvahelise komisjoni uurimist selgus, et eksiti komakohaga! Sadas 184 mm, see on natuke enam kui Eesti rekord (148 mm). Seega jäi endiselt rekordiks 1966. aastal Réunioni saarel sadanud 1825 mm.

Kõmulisim rekordiuuendus Liibüa kõrbes. Kaheksa aastat tagasi tuli rabav uudis: õhu maksimumtemperatuur +58 °C, maailma tuntuim ilmarekord, mis oli püsinud 13. septembrist 1922, ei kehti enam. Uueks rekordiks kinnitati 56,7 °C. Kuidas ja miks eakas rekord põrmu heideti, on tõeline detektiivilugu.

Kahtlusi maailma kuumarekordi paikapidavuse suhtes oli esitatud juba ammu. Teatavasti mõõdeti tippmark peaaegu sajand tagasi Liibüa kõrbes Tripolist 55 kilomeetri kaugusel

Al-'Aziziyah' (El Azizia) meteojaamas. Kõhklusit tekitas eelkõige see, et tulemus oli tunduvalt kõrgem ümbruskonnas mõõdetud temperatuuridest.

Kui ilmarekordite kontrolliks loodi WMO komisjon, pöördus kliimaajaloolane Chris Burt päringuga Liibüa meteoroloogide poole. Selgus, et sealsed kolleegid ei olnud tolle näidu õigsust juba ammu tunnistanud.

2011. aasta veebruaris asus WMO komisjon ametlikult kuumarekordit uurima. Ent rekordi püstitamise aegu oli maa Itaalia koloonia, Al-'Aziziyah aga sealne tähtis sõjaline punkt, mille läheduses käisid sageli lahingud kohalike elanikega. Ka väljak ei olnud tavaline: meteo-onn, kus mõõdeti õhutemperatuuri, asus tõrvatud, seega mustal betoonplatsil.

Liibüa peaklimatoloog El Fadli leidis arhiivist ilmajaama tollase vaatluspäeviku. Selgus, et kaks päeva enne rekordilist palavust oli muutunud vaatlajate käekiri. Edasisel analüüsil ilmnes, et õhutemperatuur oli Al-'Aziziyah's keskmiselt seitsme kraadi võrra kõrgem naaberjaama-

aina uuenevad 1

des mõõdetust, samuti olid päevikus segamini aetud andmetulbad. Ja mis kõige huvitavam: viga võis tulla oskamatust kraadiklaasinäitude lugemisest. Nimelt, kasutusel olnud vane-mat tüüpi Six-Bellani termomeetril määratakse näitu torus ujuva tihvti ehk pulgakese alumise asendi järgi. Tihvti pikkus on aga juhuslikult seitsme kraadi pikkune. Ilmselt oli uus vaatleja (sõdur?) lugenud näitused valesti, teise otsa järgi.

Märtsis kadus ootamatult side Liibüa klimatoloogidega. Mis võis olla põhjus? Ühes oma kõnes süüdistas kolonel Gaddafi NATO vägesid selles, et need on kasutanud riigi kliima-andmeid sõjategevuse planeerimisel.

Komisjoni liikmetes tekitas kuuldude kõhedust: kas tõesti tehti El Fadli riigireeturi? Esimene läkitus tuli Liibüa kolleegilt alles kuid hiljem: side välisilmaga oli vahepeal katkenud. El Fadli oli elanud need kuud

näljas, sattunud püssitule alla jms. Ilmaandmete hoolikas statistiline analüüs kinnitas uuritud ning kaua-aegne rekord kadus kliimaloost [1].

Uueks kuumarekordiks kinnitati ametlikult 56,7 °C (hea meelde jätta!), mis mõõdeti 10. juulil 1913. aastal Californias Surmaorus Greenland Ranchi ilmajaamas.

Tegelikult on karta, et ka see rekord ei ole päris õige, sest vaatlus-ooni kõrgus oli maapinnast ainult üks meeter. WMO standardite järgi mõõdetakse temperatuuri aga kahe meetri kõrgusel (USA-s ka 1,5 meetri kõrgusel). Õigel kõrgusel on õhk päris kindlasti jahedam. Ootame veel paar-kümmend aastat. ■

1. blog.ametsoc.org/columnists/the-long-hot-road-to-el-azizia.

Ain Kallis (1942) on meteoroloog ja klimatoloog, Eesti keskkonnaagentuuri peaspetsialist.

Liibüas asuv Al-'Aziziyah' küla – pildistatud 1923. aastal lähedalasuvast Itaalia sõjaväebaasist –, kus 13. septembril 1922. aastal mõõdeti rekordtemperatuur

Greenland Ranchi ilmajaam Californias Surmaorus, kus 1913. aasta 10. juulil mõõdeti rekordtemperatuur 56,7 °C

www.kl24.ee
kl24.ee

www.helmic.ee
helmic.ee

www.KL24.ee www.helmic.ee

**KÄSITÖÖSÕBRA KAUBAMAJA 24h SINU ARVUTIS
KAASAEGNE PÄRLIPOOD**

- Tõhus filter asjatundliku ostja abistamiseks
- Ühine postitus ja arveldus
- Sind ootab enam kui 120 000 toodet
- Kudumine, heegeldamine, kangad, lapitehnika, naha- ja pärlitöö, tikkimine
- JUKI, Janome õmblusmasinad ja overlokid
- Nika kudumismasinad

**OTSE MAALETOOJALT
KARNALUKS OÜ LAOS, HERMANNI 1, TALLINN**

**Siit leiab vajalikud
lõngad ka mänguasjade
tegemiseks!**